

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät ovat hyvät. Lähestymistapa, jossa vahvan sääntelyn sijasta ohjataan hankintayksiköitä oikeaan suuntaan mm. korostamalla markkinavuoropuhelun ja toimittajayhteistyön merkitystä sekä osoitetaan luottamusta hankintayksiköiden osaamiseen ja haluun toteuttaa säästötavoitteita, on mielestämme hyvä.

Esityksessä on paljon muutoksia, jotka lisäävät hallinnollista taakkaa sekä lisäävät valitusherkkyttä. Tämä vähentää säästötavoitteeseen pääsemisen mahdollisuuksia.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Hankintalain 65, 75 ja 124 §:iä koskevat esitykset ovat mielestämme hyviä ja edistävät hankinnan huolellista valmistelua.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Esityksen ja perusteluiden mukaan hankinnan jakamisella ei tarkoiteta ainoastaan tilannetta, jossa yhdessä hankintailmoituksessa mahdollistetaan useamman toimittajan valinta tai esimerkiksi osatarjoukset. Käytännössä ison kokonaisuuden hankinnassa voidaan toteuttaa useita kilpailutuksia, jotka toteutetaan eriaikaisesti tai on muita esityksen perusteluissakin mainittuja syitä olla jakamatta hankintaa osiin. Esityksen mukaan EU-kynnysarvon ylittävän hankinnan jakaminen osiin tulee olemaan pakollista ja jakamatta jättäminen tulee valituskelpoiseksi. Miten voimme käytännössä pyrkiä varmistamaan, ettei hankinta keskeydy hankintapäätöksen jälkeiseen valitukseen jakamatta jättämisestä? Lisäksi tulee huomioida, että esityksen mukaisesti perustelut voivat sijaita 124 §:n mukaisessa kertomuksessa, joka on rajattu valitusoikeuden ulkopuolelle. Tämä voi muodostua kaikille osapuolille kohtuuttoman raskaaksi tavaksi.

Valitusoikeuden laajentaminen hankinnan jakamatta jättämiseen ja hankintapäätöksen tekemiseen yhden tarjouksen tilanteessa kasvattaa hallinnollista taakkaa. Valituksia välttääksemme tai niihin varautuaksemme, hankintayksikön tulee huolellisesti pohtia, miten se viestii jo ennen valitusta päätöksensä perustelut. Hankintakertomuksen merkitys kasvaa ja sisältö laajenee, jolloin nykyisin käytössä oleva tapa toteuttaa kertomus tarjouspyynnön ja hankintapäätöksen kautta ei enää riitä, vaan on laadittava erillinen kertomus.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Ei lausuttavaa.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Ei lausuttavaa.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Meillä ei ole tiedossamme aiotaanko valtionhallinnossa tehdä toimenpiteitä nykyisten sidosyksiköiden suhteen. Yleisesti voidaan todeta, että jos joku sidosyksiköistä menettää asemansa, se aiheuttaa vastaavan palvelun tai osapalvelun kilpailuttamisen ja mahdollisesti joidenkin sidosryhmän tehtävien siirtämistä organisaation omaksi tehtäväksi. Siihen nähden siirtymäaika nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ja resurssien osalta on liian lyhyt.

Esityksessä mainitaan 174 §:n siirtymäsäännöksissä vähimmäisomistusvaatimuksen täyttymättä jättäminen irtisanomisen perusteena. Miten tulkitaan ulosmyyntirajaa koskevaa vaatimusta tässä yhteydessä?

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko**

toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)

Ei lausuttavaa.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Ei lausuttavaa.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Ei lausuttavaa.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Ei lausuttavaa.

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy:n osalta poikkeus on ilmeisesti tarkoitus kirjata sitä koskevaan erillislakiin. Valtionhallinnossa tulee olemaan tarve koota valtionhallinnon omistamien organisaatioiden tiedot yhteen paikkaan ml. organisaatiota koskevat erityislait ja asetukset. Tämä mahdollistaisi käytännössä sidosyksikköhankintojen perusteluiden tarkastamisen.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiinne? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Esitys tukee aiempaa tulkintaamme hankintalain soveltamismahdollisuudesta ja koemme hyväksi, että asiaa on kuvattu esitykseen. Odotamme mielenkiinnolla käytännön esimerkkejä, millaisin perustein poissulku voidaan käytännössä tehdä ja voisiko perusteluissa mainitun määrittelyn korkean riskin toimittajaksi tehdä myös jokin kansallinen instanssi.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Muutos vähentää merkittävästi hallinnollista taakkaa sekä meillä että tarjoajien osalta, sekä selkeyttää toimintamalleja eri maista tulevien yritysten kanssa.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Jälki-ilmoitusvelvoitteen laajentaminen suoraan hankintoihin on mielestämme perusteltua, ja koska suoraan hankinnat ovat poikkeuksia, hallinnollinen taakka ei juurikaan kasva.

Muut huomiot

Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista (1531/2011) olisi mielestämme syytä päivittää vastaamaan julkista hankintalakia. Lakien eroavaisuudet – siltä osin kuin ne eivät johdu turvallisuusnäkökohtien huomioimisesta – aiheuttavat turhaa hallinnollista taakkaa ja tulkinnanvaraisuutta siitä, kuinka paljon julkisen hankintalain parannuksia voi hyödyntää putu-hankinnoissa.

Hankintalain 150 §:n muutoksen perusteluissa todetaan ehdotuksen sanamuodon ”vähintään EU-kynnysarvon suuruista hankintasopimusta” tarkoittavan myös dynaamisen hankintajärjestelmän sisällä tehtäviä hankintoja. Sanamuoto on mielestämme ristiriidassa hankintalain muiden kohtien kanssa, esimerkiksi 58 §:n hankinnasta ilmoittamisen 1 momentin 2 kohtaa ei ole tulkittu käytettävän puitejärjestelyn tai dynaamisen hankintajärjestelmän sisäisiin hankintoihin. Lisäksi muutosta ei kuitenkaan oltaisi tekemässä 129-130 §:ien odotusaikoihin ja niiden poikkeuksiin.

Hyvänä asiana näemme myös hankintayksikön selvittämismuutoksen lisäämisen, millä pyritään mm. harmaan talouden torjuntaan, vaikkakin se voi osaltaan lisätä hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa sekä hidastaa hankintaprosesseja.

Laurén Meri
Tulli